

Bödönben a föld mélyébe

Rójuk a pécsi utcákat a rezzenéstelen hőségben. Folyik arcunkról a víz. Betérünk megpihenni a Hullám-fürdő teraszára. Hideg sört kortyolgatunk, amitől még jobban izzadunk. A Misina-tető csúcsáról a karcsú téveterony mint valami figyelmeztető mutatóujj int felénk a két koronás nyárfa között. Fotóriporter kollégám mégis fűsőlőhajt:

— Legjobb volna elmenni a föld alá, oda állítólag nem süt be a nap.

Vállára csapnak hátulról, és harsányan kiáltanak.

— A föld alá? Akkor rendeljétek nekünk is egy üveggel, és akár indulhatunk a föld alá.

Lombosi Jenő és Erb János barátaim, pécsi újságírók a tettesek. Koccintunk és kérdelem:

— Hová mentek?

— Az ércbányászokhoz — mondja Lombosi.

— Ott a helyük — törölgetem a homlokomat —, csak szabaduljunk ettől a fránya hőségtől.

Elhagyjuk az uránvárosi negyedet, és robogunk a bakonyi körzetbe. Az urán 5-ös bányát készítik az aknamélyítők. Ezeregyszáz méter mélységig haladnak az aknával, most pontosan a felénél tartanak, ötszázötven méterre dolgoznak a mélyben. Jankovich István bányamérnök, üzemvezető szívesen belegegyezik, hogy mi, szegedi újságírók is bödönbe szálljunk, és „lezuhanjunk” jó fél kilométert. Indulunk az öltözőbe: minden ruhadarabot leszedünk magunkról, és átöltözünk bányászruhába, gumicsizmát húzunk, kobakot a kobakra, akkurt az oldalunkra, lámpát keresztbe a vállunkra, és indulás az aknához. Fotóriporter kollégám mosolyog és elcsodálkozik, hogy ennyire és így át kell öltöznünk.

— Várd ki a végét — mondtam neki.

Az akna „szája” hét és fél méter széles, ilyen átmérőjű a kör alakú függőakna. A szomszédos gépházból átfeszülnek a drótkötelek. Két bödön futkos le és föl a bödönt valóban úgy kell elképzelni, mint ahogyan a köznapiban is szokás, csak valamivel nagyobb és magasabb. Ha bele áll az ember, éppen nyakáig ér a felső pereme. S egyszerre nyolcan-tizen is elférnek szorongva, egymáshoz zótykölődve. A bödönhöz építve, fejük fölött esernyő szerű kupak, óv a csapkodó víztől, majd a fenék közelében a közüzalék, betonkavics ütéseitől mentesít.

Abban is szerencsénk volt, hogy a mecseki aknamélyítők legjobb brigádjával találkozhatunk. Ripp Péter vajúr, a brigád vezetője, mellettem adta ki az utasítást a leszállás megkezdésére. Társa az aknafal mellett jelzőszínort rángatott: egy hosszú és két rövid csengetést hallottunk. Majd meglibbent a bödön, előbb fölfelé indult néhány méter, majd amikor beilleszkedett saját vajúrába, lassú, tapogató mozdással futott a mélységbe, s a kezdő vágta után szabályszerűen zuhanni kezdett. Sistergett a vezetővas, csapkodott a köztől kibuggyanó víz. Lámpáinkkal az akna oldalfalát pásztáztuk, majd igen hamar himbálóztunk egyet, és megállt a bödön a munkaszint fölött.

— Jó szerencsét! — mondogattunk kölcsönösen a lent dolgozókkal, s a formáság kedvéért kezét nyújtottunk, bemutatkoztunk egymásnak. Egyébként senki nem tudta, hogy ki is valójában a másik. Zaj, fűrógépek, szivattyúk égelen zúgása közben értelmesen azt sem lehetett megjegyezni, hogy ki mit kiáltott. A betonkavics úgy verte a műanyag kobakot, mintha jégeső csapkodott volna. A víz már nem számított különösebb kellemetlenségnek, hiszen térig álltunk benne, és nadrágunk, zubbonyunk, ingünk ripityára azott. Kollégám felém nézett és bólogatott. Sejtettem, hogy eszébe jutott, miért is kell teljesen átöltözni.

A szivattyú szívítva fogyasztja az aknától fölgyülemlett vizet, belesegítve a bödönbe. Három köbméter vízzel suhan a felszínre az üst, s máris szivattyúzhatnak a másik edénybe. Tíz perc múlva száraz a talp köveze, azaz csak bikáig ér a víz, s indulhatnak a fűrófejek. Érdekes a

fűróbödön: nyolc vídiafejes fűrórudat működtet egyszerre. Előbb a rövidebb fűrórudak kalapálnak, majd a 2,70 méter hosszúságúak. A kör alakú szelvény talpán 90—100 darab lyukat fúrnak, s abba teszik a robbanóanyagot, egy robbantáshál 175 kilogrammot, s ha dörren a dinamit, 250 köbméter anyag, kő mozdul, de olyan pontosan, mintha borotvával nyírták volna körül az akna falát.

A fotóriporternek egymást segítve bajlódnak, hogy valamiképpen megörökítsék az aknától folyó munka mozzanatait. A bödönök fölött betonozó szakemberek serénykednek, mint az artísták, amikor a szaltó mortaléhoz összpontosítanak. Úgy látszik, a művezetőnek nem tetszik a köztöltés mozdulat, mert visszaparancsolja a magasban dolgozó embert az állására, és utasítja, hogy a biztonsági övet kapcsolja be. Az ember belesápad még a gondolatába is, hogy mi történne, ha leesne onnan az aknamélyítő munkás. Villan a vaku, kattog a fényképezőgépek, de kopog a gép oldala is a rázúduló köztöltélektől, a bányászok csak nézik a fotósok nagy igyekezetét, szeretnék, ha megörökítenék őket, de nem a munkájuk mozzanatait, hanem ahogyan belemosolyognak a lencsébe.

A markoló is elindítja csápjait, a talpon levő kilazított kötőrelekkbe, és pakolja az egyik bödönbe. A másikba, kis létra segítségével mi is beugrálunk, és az indulásnál ismert libbenések után zúgva, szívítve fut a bödön fölfelé. Kérdem a vajúrt mellettem, hogy milyen biztonságok azok a drótkötelek, amelyek a bödönket le-föl húzzák. — Hatszoros biztonságra vannak méretezve, különben igen kitűnő, svéd gyártmányú kötelek. Nem szakad el, nyugodjak meg — mosolyog.

Sokkal nyugodtabbak vagyunk, amikor kilépünk a napszintre. A lámpakamra előcsarnokában viszont nyugodtan beszélgetünk Jankovich üzemvezetővel, Giczi Zsigmond aknásszal és Ripp Péter vajúrral. Gicziről csupán annyit, hogy valamikor dolgoztunk együtt, tanári diplomát szerzett ifjú korában, majd családi és egyéb ok miatt — a főszerep minden bizonnyal a fizetés volt — „átlovagolt” a bányaszatba. Úgy vettem észre rajta, hogy már el is felejtette eredeti képzettségét.

Ripp Péter az aknáról beszél: — Igen erős és biztonságos vasváz tartja a munkahelyet lent a mélyben. A kötelek megbízhatóak, elektromosság nincs a föld mélyében, minden energiát a sűrített levegő biztosít.

A brigád Zalka Máté nevét viseli, s többször kiemelték a szocialista címet. Sőt, az egész aknamélyítő üzem elnyerte már a megtisztelő kitüntetését. Rippék brigádja jelenleg mégsem ezért

vált híressé, hanem mert olyan rekordot állítottak föl a munkájukban, amilyenre nincs példa a világon. Világrekorderek lettek, mivel május 13-tól június 12-ig, tehát egy hónap leforgása alatt 133,5 métert haladtak lefelé a 7,5 méter átmérőjű akna mélyítésével. A bányamérnök mondja: — Egyetlen hónap alatt negyed év földadatát teljesítették. Ilyen eredményt nem ismernek az aknamélyítésben sehol. Ami ez idáig a világ legjobb eredménye volt, azt 5,5 méter átmérőjű aknánál érték el, de ez is csak 102,6 méter volt egy hónap alatt.

— Mi a titok? — kérdezem a brigádvezetőt.

— Első talán a tapasztalat, amit néhány évtizede összegyűjtöttünk, aztán a megfelelő geológiai, hidrológiai, mélyégi és a rendelkezésre álló technikai, technológiai tényezők. Ez esetben azt is megjegyezném, hogy minden passzolt, minden bejött.

Közben Nagy János műhelyfőnök elmagyarázza, mily körültekintően és alaposan előkészítették a rekordkísérletet, az anyagellátást, az „iparos gárdát”, a technikai feltételeket maximálisan biztosították. S ami még az igazsághoz tartozik, ilyen eredményre valóban csak ez a kollektíva képes. Újításokkal néhány területen megduplázták az ismert teljesítményeket. A betongyártó gépeket, amely műszakonként 30 köbméterre hitelesített, átalakították 45 köbméteres teljesítményre. Lekopogták, hogy a szállító gép abban a periódusban 99,5 százalékos kapacitással működött, ami ritkaság a bányákban. A fűrók is átvettek egy új szerű módszert, a szektormegoldást.

— Közben egy kicsit egymással is versenyeztünk — mondja Ripp. — Ami máskor 3—4 óra alatt sikerült csak, az most 2 óra alatt elkészült. Újítottunk a betonozásnál, a szellőztetésnél, és sok más mindennél is. Százhusz métert ajánlottunk föl, 133,5 lett belőle — büszkélkedik, de észreveszek szája szegletében egy kis huncutkás mosolyt is.

— Lehet ilyen eredményt folyamatosan is fölmutatni, vagy pedig csupán egy alkalommal? — Nem lehet állandósítani, sem fizikailag, sem technikailag nem menne.

— Mennyit kerestek a rekord idejére? — Tizennégyezer forintot, elégedettek voltak a pénzzel is.

— Normális körülmények között mennyit teljesítenek és mennyit keresnek az aknamélyítők? — Mindenben a felét számíthatjuk, teljesítésben is, fizetésben is. Aki sokallja, jöjjön el hozzánk, nem kell, hogy dolgozzon, csak egész műszak alatt legyen velünk, és nézze, hogy mi mit csinálunk.

Ebben teljes mértékben egyetérték Ripp Péterrel. Amit teljesítették, rekordot, azért le a kalappal előttük, de még inkább kalapot emelek a sok-sok év és évtized szorgalmas munkájáért, melyet igen nehéz és mostoha körülmények között végeznek, látványos rekordok nélkül, s kívánok továbbra is jó szerencsét!

GÁZDAGH ISTVÁN

Katona Judit

Földszag suta

Iramló földszag, szagotott bokájú nedves orral szimatoló kis állat közeledj bátran, tiszta tenyerem vályú s ujjaim sima ágak.

Fölvetett, foltos, csillámló faroddal rétek langyos, friss tócsáit nyeled már s eget harapó csattogó fogsoroddal dől sz térdre álmaimnál.

Hűségosztó szemed is úgy ragyog most, mint párás szántók orma virradatkor. Iramló földszag bokros szívvel kihajtok sárga-körmös nyomodból.

Az apróhirdetés

Délután volt, mikor a vonat fáradt pőfékeléssel bedöcögött a pécsi pályaudvarra.

Az öreg már vagy negyedórája ott állt a csukott ajtónál, s elgondolkozva figyelte a tovatűnő tájat. Amikor a vonat egy utolsó szusszanással végre megállt, elsőnek igazította lábát a vaslépcsőre. Akkurátus lassúsággal lépett, vigyázva minden apró mozdulatra.

A néni a peronon sétált fel-alá, s mikor az öreget meglátta, az első pillanatban megérezte, csakis ez az ember lehet az, akire ő vár! Ösztöne sügta szinte, hiszen szemüveg nélkül már csak igen gyengén látott. De a szemüveget most igazán nem vehette fel. Remegtek a lábai, de azért megindult az öreg felé. Aztán ott álltak kéz a kézben, percekig... nézték egymást.

A buszból szóltanul nézték mindketten a keskeny, kanyargós utcákat, de valójában egyiküket sem érdekelte.

Mikor megérkeztek a kis hegyi paradicsomba, először a kis kerti locát húzták a terebélyes gesztenyefa alá. Erre ültek mindketten, távol egymástól, s a boldogságtól.

A néniről néha enyhe levedulaillatot vitt a szél az öreg felé. Ilyenkor az mélyeket szippantott a levegőből, amit a néni enyhe zavarral vett tudomásul.

— Kedves Kovács úr! Biztosan megviselte ez a hosszú utazás... Éhes és szomjas is lehet! Főztem egy kis kapucsinert, meg sütöttem jó foszló kalácsot is! — állt fel a néni, szétrebbentve a süket csendet.

— Hát ha már úgyis kész! Nagyon köszönöm, hogy fárad... mosolyodott el az öreg, majd pipája után nyúlt, s tömni kezdte gyakorlatot mozdulattal.

— Akkor hoznám is... de ne füstöljön addig... kérem... a kedvemért — mosolygott vissza a néni, s megindult a ház felé, frissen, fiatalosan. Pedig a dereka akkor is nagyon fájt...

A gözölgő kávé, s a friss ka-

lács illata csak fokozta amúgy is jó étvágyukat.

— Milyen szép erre — kezdte a beszélgetést az öreg. — Még a levegő is mennyire másabb, mint nálunk, az Alföldön. A meleg sem olyan elviselhetetlen. Na, és ezek a fák? Ezek a virágok? — nézett körül. — Itt még csak egyedül sem érezheti magát az ember.

A néni váratlanul tenyerébe temette arcát.

Az öreg egy pillanatig tanácsatlanul állt mellette, majd:

— Bocsásson meg, kérem! Nem tudom, mit beszélek!... Bocsásson meg, kedvesem!

— Nem történt semmi — emelte fel fejét a néni. Könnyek nem voltak szemében, de a szomorúság annál több. — Igaza van, gyönyörű itt minden. De a magány és a csend, nem ugyanaz. S a csend is csak akkor jó igazán, ha van kivel megtörni, ha már terhéssé vált. Ami pedig a virágokat illeti, a magam szórakoztatására, szemem nyugtatására ültettem őket. Igaza van... nappal itt minden gyönyörű. Ez a hely sok mindent elhomályosít, szebbé tesz, csak éjszaka ne lenne soha! Fogalma sincs, hányszor bábóskodtam már én a nap újraszületésénél! Féllelmetesen szép... De ha éjjel megjelenik a szél, vihar készülődik, az erdő suhogni kezd. S hallom, milyen mélyeket sóhajt az ablakom alatti fa. Látom a redőnyön át, hogyan küdenek ágai a szélel. Ilyenkor nagyon félek...

A néni elhallgatott. Szeméből keserű könnyek törtek utat szemérmetlenül, makacsul legyőzve akaratait.

Az öreg sok mindent megértett ekkor.

Annak a bizonyos házassági hirdetésnek a feladása felébresztette szegényérzetét, de a magánya győzött. Az erősebb volt mindennél. A néni levele már első olvasásra is gondolkodóba ejtette, kíváncsivá tette.

Alig fél éve ennek. Párszor váltottak ugyan levelet, el is mondtak sok mindent benne, de az, hogy ő most itt van, az egészen más!

Ahogy a néni kezére tette saját, kerges kezét, megérezte valamit. Valamit, ami neki örömet okozott, holott a másiknak éppen ez fájt! Annyi nehéz év után egy ember, akinek valóban szükségére lehet rá! Szíve csordultig telt hálával és gyengédséggel a másik iránt. Már tudta, hogy innen soha többet nem mehet el. Nem mehet el, hiszen nekik ketten, szükségük van egymásra!

Váratlanul felkerekedett a szél. Az első erősebb fuvalat, mely végigszántott mindkettejük arcán, arra készítette őket, hogy szeméiket lecsukják. Így ültek sokáig, már közel egymáshoz, s közelebb a boldogsághoz is. Egyre jobban szorították egymást, míg kezeik zsibbadt fáradtságban hullottak alá.

— Jaj, kérem, bocsásson meg... igazán nem szeretném, ha... — kanta fel fejét a néni. — Jöjjön! Megmutatom a barackfákat!

— Köszönöm. Igazán köszönöm — sottogta rekedten az öreg. — Mehetünk máris, én ugyanis imádom a barackot! — mondta, már sokkal vidámabban, s átölelte a néni kezeit.

A lenyugvó nap utolsó sugaraival kísérte őket a barackos felé...

KENDE ANNAMÁRIA

TAVASZY NOÉMI: AZ ÖREG KÜNNÉ